

Jelka Ciglenečki

Gojmir Polajnar: *Družinske parabole*.

Ljubljana: Založba ŠKUC Lambda, 2005.

Prvi roman Gojmirja Polajnarja *Ne ubijaj, rad te imam* nas je vodil po morasti zaroti okoli biseksualnega mladeniča, ki ga bližnji vključijo v skrivni program zdravljenja homoseksualnosti. Neusmiljeno kritiko homofobne družbe je bralcu rahljala bogata in duhovita metafikcijska obloga transvestitskih rdečih kopic, matadork in Marlene Dietrich. Podobna pisateljska taktika in paranoidno vzdušje, ki se ustvarja okoli posameznikov s homoseksualnimi nagnjenji, sta značilna tudi za zbirko kratke proze *Družinske parabole*.

Zbirka razpada na dva simetrična dela: v prvem so kratka pripovedna besedila, drugi del je daljša zgodba, ki se že skorajda razraste do romaneskne širine. V prvem delu so metafikcijske navezave še očitnejše, kot smo jih navajeni iz romana. Večina besedil že na prvi pogled izraža sorodnost s katerim od sodobnejših del slovenske literature. Tako prva zgodba z naslovom *Odprta družba* spominja na Partljičevega *Moj ata*, socialistični kulak zaradi stavkov, ki se hipnotično ponavljajoče začenjajo z besedo ata in tako potencirajo patriarhalno vzdušje, vladajoče v opisani družini. Po drugi strani zgodba spominja na slog Suzane Tratnik iz zbirke *Na svojem dvorišču*. Spet smo namreč priča ironičnemu načinu pripovedi o okostenelem svetu tradicionalnih vrednot, a tokrat na še trpkejši ironičen način. *Odprta družba* (družina) namreč odpre vrata le enkrat, nato jih za gostom za vedno zaloputne. Zaprejo jih fantu njihove hčerke, ki je Neslovenec, sinovi prijateljici, nato pa še sinovim prijateljem. Ironija pogosto preraste v jedko satiro, obtoževanje družbe pisatelja zanese tudi v malo verjeten zaplet. Ata naj bi sinu dokazoval, da je njegova spolna usmerjenost zmotna: nastavlja mu plačane lepotce, ki ga kmalu zapustijo. Po drugi strani pa Polajnarja zajedljiv nekonformistični humor pripelje tudi do nekonvencionalnih, a ravno zato močnih podob. Ko pokopljejo mamo, se sin na

sedmini tolaži, da je nekaj resnice tudi v posmrtnem življenju. "Njene možgane smo prodali za raziskave, tako da mama še živi."

Še očitnejša je medbesedilnost v zgodbi *Simpozij*, ki je pravzaprav sestavljena iz najmočnejših podob iz zbirke *Fragma* Mojce Kumerdej. Glavna junaka, kemik in mikrobiologinja, se spoznata na simpoziju ob jezeru v avstrijskih Alpah. Plaža se nadaljuje v smrekov gozdiček, ki ga kopalci izrabljajo tudi za sproščena spolna združevanja. Scena, pa tudi homoerotični zaplet, nam priključuje v spomin zgodbo Mojce Kumerdej *Borovec*. Jasen medbesedilni namig je tudi podoba majhne deklince z napihnjanim delfinčkom, ki jo začne odnašati tok, a jo še pravi čas prestreže oče. Le da v zgodbi Mojce Kumerdej *Pod gladino* oče na obali prespi odločilni trenutek, medtem ko ljubosumna mama pusti, da ji otroka požrejo valovi. Podobno se pozneje tudi junakinja Gojmirja Polajnarja odloči, da bo za ljubezen svojega moškega žrtvovala zdravje svojega otroka. Razplet je torej nekoliko drugačen, a spet se izkaže (tako kot smo vajeni iz *Fragme*), da v na prvi pogled povprečnem malo-meščanskem življenju uspešnega para zeva grozljiva razpoka.

Od postmodernizma naprej smo navajeni, da je medbesedilnost hkrati že tudi komentar, problematiziranje ali parodija. Zakaj se zanjo odloči Gojmir Polajnar, je težje ugotoviti. Imitacije so dovolj izpostavljene, da jih bo bralec zbirke *Fragma* brez težave prepoznal (kar je najverjetneje tudi namen avtorja). Zdi se tudi, da sloga Mojce Kumerdej (pa tudi Suzane Tratnik) noče kritizirati, prej posnemati. Toda njihovega literarnega sveta ne obarva z novim, dodanim pomenom, ki ga ves čas pričakujemo, pač pa ga le prestavi v nekoliko drugačno, gejevsko življenjsko zgodbo. Bistveno širše pomensko polje smo dobili pri medbesedilnih namigih v romanu *Ne ubijaj, rad te imam*, ko so se v življenje transvestitske pevske dive vpletali citati različnih mitskih zgodb.

Zdi se, da je vsaka krajša zgodba v knjigi narejena s skrbno premišljenim konceptom, a se vsebinsko širi na celotno življenjsko zgodbo glavne osebe, se pomudi še pri kaki podrobnosti, razplet pa je pogosto prehiter in zato nejasen. V zgodbi *Slovenske Atene* glavno osebo spremljamo od otroštva, prav tako njeno željo po tem, da postane fant, ter njeno telo, ki je nekje med obema spoloma. Izvemo, da doštudira medicino, da se odloči spremeniti spol iz ženskega v moškega, da zaživi na ljubljanski homoseksualni sceni, nato pa znotraj zadnje strani zgodbe zdrdrajo podatki: pustil ga je ljubljani fant, sošolka ga izsiljuje, da bo izdala njegovo skrivnost o zamenjavi spola, po njenih navodilih začne opravljati neetične hormonske preizkuse na bolnikih, po daljšem obdobju spozna novo ljubezen. Glede na skrbno zastavljen zaplet, oris značaja glavnega junaka in njegovo zapleteno življenjsko usodo, bi si želeli izvedeti kaj več.

Zdi se, kot da zgodbe same rastejo v daljšo formo, kar se pokaže pri sklepnem besedilu z naslovom *Družinske parabole*, ki zavzema polovico knjige, izstopa pa tudi kakovostno. Osrednja tema je značilna za Polajnarja: moški, razpet med srečo v družini, ob ženi, ki jo ima rad, ter vedno nove ljubimce. Tudi tokrat (kot že v romanu *Ne ubijaj, rad te imam* in zgodbi *Simpozij*) si ženske prizadevajo, da bi junaka "ozdravile" njegove homoseksualnosti. Tokrat sta na delu žena Magda ter ambiciozna Magdina sestra Ana, ki sestri počasi prevzame moža Adama. Presenetljiva je vzporedna zgodba sorodnikov sester, ki so vzorna bukolična družina z osmimi otroki, ki pošteno dela na njivi za vsakdanji kruh. Glede na to, da Gojmir Polajnar nenehno preizprašuje tradicionalne vrednote in identitete, sta srečno življenje na kmetiji in neskajena ljubezen staršev nepričakovano izpostavljena kot nedosegljiv ideal. Gre morda za arhetipsko podobo, ki jo nezvestemu Adamu vsiljuje njegov Nadjaz? Zdi se, da ne: bukolična večna ljubezen je tisto, kar si Adam želi (oseba, ki nas že s svojim imenom vrača v čase, ko so nastajali arhetipski vzorci, ki danes stojijo na majavih nogah). Z oznako Nadjaz pa se sama poimenuje psihologinja Ana ("Jaz sem Nadjaz, moralni zakon, ki nikoli ne umanjka na svojem mestu, ki ga ni mogoče obiti ali mu česa skriti."). Slednja predstavlja družbo, ki skuša drugačne nasilno ukalupiti in ji to delno tudi uspeva. Ana je popolnoma negativen lik. Kot pravi sama: "Jaz sem njihova krivda, izvorni greh, za katerega se ni mogoče odkupiti." Krivda na koncu uniči Adama, predvsem pa Magdo. Na počitnicah na Kubi si privošči nekaj noči z mladim ljubimcem, po prihodu domov pa dobiva napade preganjave, ki jih stopnjujejo Anini psihološki poskusi na njenih otrocih. Ko jo Ana hospitalizira, ni več daleč trenutek, ko začne kot nadomestna mama vladati otrokom, pa tudi večno krivemu Adamu. V končnem monologu se opredeli kot: "glasnica psihološkega imperija s ciljem družine". In nato doda še nagrobni kamen na institucijo homoseksualnosti: "Zgodovina pozna preživele, ne izbrisanih, katerih grobove so preorali."

Je torej družina grožnja ali ideal? Je krivda posledica grehov pred bližnjimi ali lažnih, samooklicanih Nadjazov, ki jih rojeva družba? Greh uteleša tudi slinavi starec Slavko, ki plačuje lepim mladeničem spolne usluge z denarjem in mamili v zgodbi *Cvetje v jeseni*. Slavko je pošasten lik, tudi če ga primerjamo z grozečim vsemogočnim Nadjazom/Atom, ki je nenehno na sledi glavnim junakom. Homoseksualno okolje ni idealizirano. Svet, ki ga slika Polajnar, je poln protislovij, tako kot je pač tudi življenje samo. Čeprav *Družinske parabole* ne dosegajo Polajnarjevega prvega romana, so polne prepričljivih podob, ki navdušijo bralca, še najbolj pa ga v svoje mreže zaprede saga *Družinske parabole*, ki se, žal, spet nekoliko odrezano konča. Knjiga je predvsem preiskovanje nenehne drsenja spolne identitete, ki pa mu ne manjka literarnih presežkov.